

1942

99

АРХИВ

ССРИ ЭЛМЛƏР АКАДЕМИЯСЫ—АЗƏРБАЙЧАН ФИЛИАЛЫ
НИЗАМИ адына ӨДƏБИЙЯТ вə ДИЛ ИНСТИТУТУ

Н. АРАСЛЫ

ФƏДАКАР ШАИР

(Имадөддин Несими)

ЭААзФ НƏШРИЯТЫ
Баки — 1942

Редактору *М. Ариф*

Чапа имзалаңды 18/IX1942 ил. Чап листи $\frac{5}{8}$. Учот автор листи $\frac{3}{4}$. Бир чап листиндэ кетмиш мэтбээ һуруфаты 39296. ФГ9967. Сифариш 2687. Тиражы 2.000.

ХЕСК, Азполиграфтрестин „Гызыл Шәрг“ мэтбәәси.
Баки, Пионер күч., 80.

XIV әсрин ағыр илләри бир-бирини тә'гиб әдирди. Азәрбайчан халгынын зәикин вәтәни һәлә монгол истилачыларынын таланындан яха гуртармамышды ки, Орта Асиядан һүчүм әдән Теймур ордуларынын атлары аяғы алтында тапдаланмаға башлады.

Таун кими амансыз олан монгол истилачыларынын харабалыға чевирдийи Азәрбайчан шәһәрләриндә енидән дирчәлмәкдә олан һәят ени бир гүввәнин тәзийгинә раст кәлди. Вуруш күнләри енидән башлады, халг чидди бир мүгавимәт кәстәрди. Сел кими кәлән Теймур ордулары шәһәрләри яндырыр, кәндләри дағыдыр, мүгавимәт көрдүйү ерләри бир чөл һалына салараг кечирди.

Теймур ордулары Азәрбайчанын чәнуб һиссәсинә диван тутдугдан сонра шимала, Ширваншаһлар торпағына сохулмаг истәдиләр. Лакин Ширванын ағыллы һөкмдары Ибраһим, халгы бу бәладан гуртара билди.

Бу заман халгы, Теймур истиласына гаршы мүбаризәйә дә'вәт әдән ечи бир тәшкилат фәәлийәтә башлады. «Һуруфиләр» ады илә мәш-

һур олан бу тәшкилат өз мүбаризәсини тәригәт пәрдәси алтында давам этдирди.

Һүруфи тәшкилатынын башында бу тәригәтин нәзәриййәчиси тәбризли Фәзлүллаһ Нәими дурурду. О, өзүнүн «Чавиданнамә» адлы әсәриндә һүруфи тәригәтинин әсасларыны мүййәнләшдирмиш иди. Һүруфи тәшкилаты чох чәтин бир шәраитдә мүбаризә апармаға мәчбур иди. Талан вә йәғмаларла мәшғул олан Теймур һакимиййәти гәләбә чалдыгдан сонра, ислам руһаниләри тәрәфиндән мүдафиә эдилди.

Мәғлубиййәт әһалинин бә'зи тәбәгәләриндә дини көрүшләри мүййән дәрәчәдә гүввәтләндирмишди. Руһаниләр теймуриләрә сатылмыш олдуғларындан халг ичәрисиндә дини тәблиғаты кенишләндирди, Теймур вә онун оғуларыны аллаһын ердәки нүмайәндәләри э'лан эдир, инсанлара кәләчәк дүня үмид бағламағы вә'з эдирдиләр.

Онлар халгын үсянкар руһуну, зүлмә мүгавимәт көстәрмәмәк, кәләчәк дүня үмид бәсләмәк нәсиһәтләрилә гырмаға чалышыр вә буна да мүвәффәг олурдулар.

Халг үсянлары руһаниләрин ярдымы илә манлар руһаниләр тәрәфиндән кафир э'лан ятыздырылыр, халгы үсяна дә'вәт эдән гәһрә эдилди.

Одур ки, һүруфиләр һәр шейдән әввәл руһаниләрин нүфузуну гырмаг, ислам динини һүруфи идеяларына уйғун изаһ әтмәк уғрунда мүбаризә апарырдылар.

Һүруфиләр өз дини көрүшләриндә Азәрбайчанын исламиййәтдән әввәлки дининә, хүррәмилиһә әсасланырдылар. Бурада тәнасух, йә'ни руһун инсандан-инсана кечмәсичә инанылыр вә һәрфләрдән, сиррләр ифадә эдән символ кими истифадә олунурду.

Һүруфиләр һәрфләрин инсан симасында тәчәссүм әтдийини сөйләйир вә нәтичә ә'тибарилә инсаны һәят вә каинатын мәркәзиндә һесаб эдирдиләр.

Онлар әсл һәятин бу дүняда, реал һәятда олдуғуну сөйләйир, исламын кәләчәк дүнясыны рәдд эдирдиләр. Бунунла да һүруфиләр һәлә XIV әсрдә өз нүфузуну сахламагда олан гәдим Азәрбайчан дини көрүшләрини дирилтмәйә, ону Теймур истиласына бәрәәт газандыран ислам руһанилийинин тәрки-дүнялыг тәблиғ эдән вә'зләринә гаршы гоймаға чалышыр вә халгда зүлмә, талана гаршы нифрәт вә гәзәб ояндырырдылар.

Лакин бу мүбаризә асан бир иш дейилди. Бу мүбаризә һүнәрли тәрәфдарлар, чәсарәтли фәдаиләр тәләб эдирди. Халгын ничаты уғрунда

да фэдакарлыгыла мубаризэ апарачаг инсанлар бөйүтмэк үчүн, кэскин дили илэ кениш халг тэбэгэлэрини һэрэкэтэ кэтирэчэк тэблиғатчылара эһтияч вар иди. Аз кечмэдэн өз гэлэми, чэсарэти вэ ирадэси илэ бу шэрэфли иши көрэ билэчэк бир сэнэткар бөйүдү.

Бу мәшһур шаир Нәсими иди.

Нәсими ады илэ мәшһур олан шаир Сейид Имадэддин XIV эсрин сонларында Азәрбайчанын Шамахы шәһәриндә доғулмушдур.*

Әсәрләриндән мә'лум олур ки, шаир сон дәрэчэ гуввәтли бир тәһсил алмыш, Азәрбайчан, фарс вэ әрәб дилләрини, бу дилләрдә бәдин әсәрләр ярадачаг дәрэчэдә кениш мәнимсәмиш вэ тәригәтләр тарихини мүкәммәл тәдгиг этмишдир.

О, илк илләрдә Әрдәбилдә тәкйә тәшкил эдиб шиәлийн тәблиғ әдән Сәфиййәддин Әрдәбилинин дини фикирләри тә'сири алтында галмышдыр.

Кәнч яшларындан исте'дадлы бир шаир олараг парлаян Имадэддин бу илләрдә «һүсейни»

* Нәсимнин доғулдуғу ери Шираз вэ Нәсим дейә көстәрәндәр дә вардыр. Лакин Нәсимнин Шамахыдан олдуғуну шаирин Шаһхәндан адлы гардашы олмасы вэ Шамахыда бу адла танынан бир гәбристанлығын олмасы да буну тәсдиг әдир.

тәхәллүсү илэ шиә идеялары тәблиғ әдән шеирләр яратмышдыр.

XIV эсрдә, парчаланмыш олан Азәрбайчан халгыны ваһид бир һакимийәтдә мәркәзләшдириб Яхын Шәргдә гуввәтли бир дөвләт гурмаг уғрунда мубаризэ апаран сәфәвиләр шиәлик тәригәти байрағы алтында һэрэкәт әдирдиләр ки, нәтичә э'тибарилә онлар кәләчәкдә һакимийәти әлә ала билиб гызылбаш дөвләтини тәшкил этмиш олдулар.

Лакин бу заман, шиә тәшкилатлары сон дәрэчэ зәиф иди вэ онун нәзәри әсаслары кениш тэбэгәләри өз архасынча апарачаг бир гуввәтә малик дейилди.

Одур ки, Нәсими ени бир тәригәт, бир дин-сияси чәрәян илэ әлагәдар олур. Гуввәтли сурәтдә яйылан һуруфилик кәнч шаири чәлб әдир. Бу заман өз фикирләрини яймаг мәгсәди илэ Бакийә кәлән Фәзлүллаһ илэ шәхсән көрүшүр вэ һуруфилик тәригәтини гәбул этмиш олур.

Һуруфи тәшкилатынын халгы истиладан вә руһаниләр тәзийгиндән гуртарыб хошбәхтлийә, сәадәтә чатдырачағына инанан шаир һуруфи идеяларыны дәриндән дәрк эдиб гәбул этдикдән сонра бу тәригәтин ән мубариз пропагандисти олмуш, она һәрарәтли бир мәһәббәтлә

бағланмышдыр. О, Фәзлүллаһы бир мүршид олараг гәбул эдиб, бүтүн өмрү бою она садаг галмыш, онун эн яхшы шакирди олараг танынмышдыр. Һәтта өз көһнә тәхәллүсүнү дә дәйишмиш, Фәзлүллаһын тәхәллүсү (Нәими) илә аһәнкдар олмаг үчүн Нәсими тәхәллүсүнү ишләтмәйә башламыш вә бу ад илә дә мәшһур олмушдур.

Һүруфи тәшкилатларынын апардығы пропаганданын Азәрбайчан халгынын үсянлар руһуну, мүбариз тәбиәтини сәфәрбәрлийә алдығыны көрән Теймур һакимийәти вә онларын истинадкаһы олан ерли феодал-руһанилик бу тәшкилатла чидди мүбаризәйә башлайыр. Һүруфилик амансыз сурәтдә тәтиб олунур. Руһаниләр бу тәригәтә мәнсуб оланлары бүтүн динләрдән харич бир мөл'ун э'лан эдир, әлә кечәч һүруфиләри э'дам эдирләр.

Ислам руһаниләри вә феодаллар һеч бир тәригәтлә, һеч бир динлә бу гәдәр амансыз вә гәддар рәфтар этмәмишләр. Һүруфиләрин рәһбәри Фәзлүллаһ һәбсә алынмыш вә Теймурун оғлу Мираншаһ тәрәфиндән дара чәкилмишди.

Бу заман һүруфи идеяларыны пропаганда этмәк үчүн чәнуба кетмиш олан Нәсими өзү дә һәбсә алынмыш иди. Нәсиминин бир заман

һәбсдә ятмасыны шаирин тәрәфдарларындан олан Рәфии «Бәшарәтнамә» адлы әсәринин мүгәддәмәсиндә белә ифадә этмишдир:

Ол Нәсими рәһмәти-фәзли-худа,
Ол Имадәддини-сирри-Мүртәза,
Ол шәһиди-әшги-фәзли-зүлчәлал,
Бәндү зинданларда ятан маһү сал,
О бәләдән аһү әфған әтмәйән,
Сөйләнән, әсрары пинһан әтмәйән.

Нәсими бу заман:

Фиргәтин яндырды бағрым, үрәким ган олду кәл,
Кәл ки, дилдарын бу дәрди чәнә дәрман олду кәл.
Дүнянын назү нәими бағү бостаны мәнә
Сәнәсиз, эй султани-хубан, бәндү зиндан олду кәл.—

дейә өз мүршидини арзулайырды. О, һәбсдән чыхдыгдан сонра мүршидинин өлдүрүлмәси хәбәрини эшидир. Бу гара хәбәр мүбариз сәнәткары сарсыдыр. О бир мүддәт бүтүн арзуларынын пуча чыхдығыны дүшүнүр, мүршидинин өлүмү илә әлагәдар олараг шеирләр языр:

Дилбәра, мән сәндән айры тәндә чаны нейләрәм,
Малү мүлки, тәхтү-тачы, ханәманы нейләрәм!

Бүтүн бу изтираблара бахмаяраг өз идеяларынын догрулуғуна инанан, халгын сөздәтини өз мүбаризәсиндә көрән бөйүк сәнәткар эзминдән дәнмүр, сарсылмаз бир ирадә илә пропагандасыны давам этдирир:

Фәзли-һәгдир вағифи-әсфарымыз,
Фәзли-һәгдәндир гаму әнварымыз,
Фәзли-һәг көстәрмиш иди карымыз,
Фәзли-һәгдир, фәзли-һәг ме'марымыз,—

дейә өз мүршидини хатырлайыр.

Яхын Шәргдә узун мүддәт сияһәт әдиб һүруфи идеяларыны яан, кечдийи өлкәләрдә һәр бир чәтинлийә дөзүб һәр заман юлүмлә гаршылашан шаир һәр шәһәрдә һүруфи тәшкилаты дүзәлдиб мүәййән адамлар, топладыгдан сонра кәлиб һәләб шәһәринә чыхыр.

Лакин бу шәһәр шаирин соң гәраркаһы олур.

Бир күн бир кәнч һүруфи, Нәсиминин бир ше'рини уча сәслә охуюрмуш. Бу шеирдәки һүруфи идеялары шәһәр руһаниләринин нәзәрини чәлб әдир. Кәнч һүруфини һәбсә алырлар. Кәнч, ше'рин өзү тәрәфиндән язылдығыны сөйләйиб мүршидини әлә вермәк истәмир. Руһаниләрин фәтвасы илә кәнч һүруфийә дар ағачындан асылмаг чәзасы кәсилди, лакин о

енә дә даһи сәнәткар Нәсимини әлә вермир. Һадисәдән хәбәрдар олан Нәсими тез өзүнү чәза мейданына етирир. О, кәнч мүриднин имдадына чатыр. Ше'рин өзү тәрәфиндән язылдығыны сөйләйиб кәнчи азад этдирир. Һәләб руһаниләри чоҳдан бәри шүбһәли көрүнән бу гәриб адамын һүруфи мүршиди олдуғуну өйрәндикләри заман дири-дири дәрсинин союлмасына фәтва верирләр.

Идея мүчәһиди олан бу ирадәли инсан өлүм аяғында да өз фикриндән дәнмүр «мәнәм аллаһ»—дейир.

Шаирин бу мәрдлийиндән өзүнү итирмиш руһаниләр истәһза илә сорушурлар.

—Сән ки, аллаһсан, бәс нийә ганын ахдыгча саралырсан?

Һазырчаваб сәнәткар:

—Мән әбәдиййәт үфүгләриндә доғмуш эшг күнәшийәм. Күнәш гүруб әдәндә саралар,—дейә чәсарәтлә чаваб верир.

Белә гейд әдирләр ки, куя шаирин өлүмүнә фәтва верән руһани өз фәтвасында демишдир ки: «Бу о гәдәр мәл'ундур ки, онун ганындан һара дүшсә кәсиб атмаг лазымдыр». Тәсадүфән шаирин ганындан бир дамчы һаман руһанинин бармағына сығрайыр. Чамаат ондан бармағынын кәсилмәсини тәләб әдир,

о исә «мән сөз мәсәли демншәм»—чавабыны
вериб бармағыны горуюр. Бу заман ал ган
ичиндә олан шаир:

Заһидин бир бармағын кәссән дөнүб һәгдән гачар,
Көр бу мискин ашиги, сәрпа соярлар, агламаз,

—дейә, өз мүбаризәсини бучалдыр, мәрд-
ликлә, мә'нәви галибийһәтлә өлүр. Бу һадисә
1417-чи илдә олур.

Бөйүк сәнәткарын мәрд өлүмү узун мүддәг
Яхын Шәрг шаирләри тәрәфиндән унудулма-
ды. Шәрг шаирләринин чоху бу фачиәли өлү-
мә сәбәб оланлары тәкдир этди.

Шаирин һәятына һәср әдилмиш поэмалар
ярадылды. Нәсиминин ады, һәгиги ашиг, ира-
дә вә мөһкәмлик символу олду. Һәтта ән мү-
тәәссиб ислам руһаниләри белә бу дәмир ира-
дәли бөйүк талантын нүфузундан горхуя дү-
шәрәк онун шеирләринә ислами руһ вериб
шәри этмәйә вә шаирин өлүмүнә фәтвә верән-
ләри Нәсими ше'ринин дәринликләрини баша
дүшмәмәкдә тагсырландырмаға чалышдылар.

Нәсиминин ады тарих бою заһид, ваиз ира-
дәсизлийинә гаршы гоюлан ирадә вә мәрдлик
символу олмушдур. Одур ки, халг өз садиг-
лийини, мөһкәмлийини ифадә эдиркән шаирин
адындан истифадә илә:

Көзәллик сой иләндир,
Шаһмар да сой пландыр,
Нәсими тәк йолунда
Бу ашиг союландыр,—

баятысыны яратмышдыр.

Нәсими, Теймур истиласына гаршы мүба-
ризәйә чағыран һүруфи идеялары тәблиғ эт-
дийи заман руһаниләр вә суфиләрлә үз-үзә
кәлир. О философ бир сәнәткар олараг ислам
дини вә мөвһумат илә мүбаризә этмәли олур.
Одур ки, шаир, ислам дини хадимләрилә, сү-
филәрлә мүбаризәйә чағыран шеирләр ярадыр.
Дини әлдә яшамаг васитәси этмиш олан заһид-
ләрә, ваизләрә, халгы алдадан суфиләрә вә он-
лары кур-куранә тәглид эдәнләрә истәһза эдән
Нәсими гуран айәләрини һүруфи идеяларына
уйғун изаһ этмәйә чалышыр. Нәсими ахирәт
дүнясыны, чәннәт, чәһәннәм хүлясыны рәдд
эдир. Һәятын ялыз бурада, ер үзүндә олду-
гуну сөйләйир. Охучулары һәятдан истифадә
этмәйә чағырыр:

Бу күн базар әдәр күлшән сәмәндән лаләвү күлдән,
Һәр һүнәрсиз, һиммәти йохун ери мейдан декил.

Яхуд:

Вә'дәйн гой әй көнүл, кәл бу дәмн хош көрәлим,
Дунки кечди, данла ганб, бәс бу дәм хош дәмдүрүр.

Бу мисраларла икинчи дүня, ахирәт дүч-
ясына, руһаниләрин мүти' бәндәләрә вә'дә вер-
дийн кәләчәк дүня инанмаға гаршы чыхан
шаир «чәннәт вә чәһәннәм» хуляларындан әл
чәкиб бу дүняда беш күнлүк өмүрдән мән-
фәәтләнмәйә чағырыр. Одур ки:

Фирдовсә мәнн дә'вәт эдән заһидә сөйлә
Ол тикәнә көз тикмә ки, күлзарымы булдум.

* *

Эй уман ярын күнүн учмағыны кәл көр ки, мән
Сатмышам ону бу күн ярын ләбү дәнданына.

* *

*

Нәсими чүн висалындан иришиди чәннәтү һурә,
Нә мәншәрдән һесаб әйләр, нә тамунун әзабындан,—
дейир.

Шаир заһидләрә, ваизләрә вә суфиләрә
гаршы амансыз мүбаризә апарыр:

Заһидин әфсанәсиндән һасыл олмаз фәндә,

* *

*

Нәглү рәваят илә заһид узадыр сөзү:
Бунча нә сөйләр әкәр доғру мөгали билир,

* *

*

Ашиги-садиг дузағын гушу әй заһид декил,
Данә дүзмә, тәсбеһн, сәччадәйи дам әйләмә.

* *

*

Заһидин һич олду зөһдү, һичә кечди таәти,
Башлады ясини инди кимсә кәлмәз ясына.

Нәсими бәйүк бир мүтәфәккир олараг һәя-
тын мәнәсыны мәнәббәтдә көрүр, мәсләк эш-
гиндә көрүр вә бүтүн ярадычылығы бою бу
мәнәббәти тәрәннүм әдир. Бу мәнәббәт ади
севки, издивач, яхуд шәһвани һәят мәнәббәти
дейил. Бу мәнәббәт бәйүк бир фәлсәфи, дини
идеянын әсасыны тәшкил эдән дүшүнчә мән-
әббәтидир. һәят вә каинатың сиррләрини өй-
рәнмәк, инсаны баша дүшмәк, өз варлығыны
анлая билмәк уғрунда чалышмаға олан мән-
әббәтдир:

Эшг илә мейданә мөһкәм әр кәрәкдир ким кирә,
Һәр һүнәрсиз, һиммәти йохун ерә мейдан декил.

Бу мәнәббәт мөһкәм әрлик, һүнәр вә һим-
мәт гәләб әдир. Бу эшги ялныз «бихәбәр-
ләр» асан һесаб эдә биләрләр:

Кәрчи асандыр дер әй чан эшгини һәр бихәбәр,
Ким ки, йол сөвдайә дүшдү, билди ким асан декил.

Бу мәнәббәт инсан мәнәббәтидир. Инсаны
каинатын мәркәзиндә һесаб эдән, ону һәятын
ярадычысы саян Нәсими:

Эшг илә чан йохду ол билмә'рифәт һейванда ким,
Сурәтин нәгшиндә даим вәләһү һейран декил,—

дейәрәк мәнәббәти гиймәтләчдирир вә
нәһайәт «әнәлһәгг»-ә кәлиб чыхыр, «мәнәм
аллаһ» дейир.

Һүруфи тәригәтинә мәнсуб оланлар руһани-
ләр тәрәфиндән чидди сурәтдә тәғиб эдил-
дийиндән шаир һәмишә сирри кизли сахла-
маг, һәр өтән наданы хәбәрдар этмәмәк һаг-
гында дүшүнүр:

Эй көнүл, надан гатында сиррини фаш әйләмә,
Әһли-ирфандыр бу разын мәһрәми, надан декил.

Нәсими һәр заман идея уғрунда чаныны
фәда этмәйә һазыр иди, өз мүридләрини, өз
охучуларыны да белә фәдакар этмәйә чалы-
шырды:

Чаныны тәрк әйлә ким бу йолда чанан буласан,
Һәр ки чан верди бу йолда, булду ол чананәйи.

Бу мисраларда шаирин бәһс этдийи чанан
—мәгсәд вә идеалдыр. О, ялныз фәдакарлыг
нәтичәсиндә мәгсәдә чатмаг мүмкүн олдуғуну
сөйләйир. О һәр заман ирадә мөһкәмлийи вә
горхмазлыгы илә мәшһүр олан шәхсийәтләри
тәрәннүм әдир, мүасирләринә нүмунә күстәрир:

Мәнсур «әнәһәг» сөйләди, һәгдир сөзү, һәг сөйләди.
Онун чәзасы гәм декил, биканәдән кәр дар имиш.

— О, өз мәсләкини гәбул эдәнләрә:

Кәр ашг исән сидг илә шол дилбәр үчүн кәл
Чан илә чанан ортая гой, тәрки-сәр әйлә!—

дейир.

Нәсими бир философ шаир оларат Азәр-
байчан әдәбийятында парладығы кими, Азәр-
байчан әдәби дилинин инкишафында вә зән-
кинләшмәсиндә дә сон дәрәчә бөйүк ишләр
көрмүшдүр. Нәсиминин мәзmunча йүксәк, фор-
мача гиймәтли олач ярадычылыгы өз дили
этибарилә дә олдуғча зәнкинди. Нәсиминин
бәдии дили әсасән үч хәтт үзрә инкишаф эт-
мишдир.

Шаир бир тәрәфдән чанлы халг дилинин
садә вә саф инчиләрини, о чохдан унудулмуш
әрәб-фарс сөzlәри илә әвәз олунмуш Азәр-
байчан сөzlәрини өз ше'ринә дахил әдир,
дикәр тәрәфдән Азәрбайчан халгынын чанлы
дилине дахил олуб вәтәндашлыг һүтугу газан-
мыш әрәб-фарс сөzlәриндән вә әйни заманда
кениш күтләләрин дилине кечмәйиб ялныз
әдәби дилә дахил олмуш әрәб-фарс тәркиб
вә терминләриндән истифадә әдир; нәһайәт,
бир чох фәлсәфи, бәдии ифадәләри Азәрбайчан
дилине тәрчүмә әдир ки, бу йол илә о, һәм өз
шеир дилини, һәм дә XIV әср Азәрбайчан
шеир дилини мүхтәлиф тәркиб элементләри
илә зәнкинләшдирмиш олур. Ялныз бу йол
илә шаир рәнкарәнк шеир дилине малик ол-
муш бәдии сөз сәнәткәры сәвийәсинә йүк-
сәлмишдир.

Нәсиминин эйни мә'нада олан **чәннәт, беһишт, учмаг** сөзләринин үчүндән дә мәһарәтлә истифада этмәси; **инсан, адәм** сөзләрини; **чешм, эйн, көз** сөзләрини вә с. б. к. йүзләрчә эйни мә'налы сөзләри еринә кәрә мүвәффәгийәтлә ишләтмәси шаирин дилә там һаким олдуғуну сүбүт эдир.

Нәсими шеирләриндә бөйүк сәнәткарлыг эләмәти олан чинаслар чох характерик чәһәт тәшкил эдир.

Дүшдү енә дәли көнүл көзләринин хәялинә,
Билмәйрәм бу көнлүмүн фикри нәдир, хәялинә.
Мәһри-рүхүн табинә дүшдү көнүл янәдир,
Шәм'ә дүшән наринә явса кәрәк, я нәдир,—

кимнә көзәл чинаслара шаирин әсәрләриндә дөнә-дөнә раст кәлмәк олар. Марағлы будур ки, Нәсими ялныз ики-үч сөздән дейил, беш-алты вә һәтта даһа артыг сөздән дә чинас дүзәлдир ки, бунларын мәзмунлу вә бәдний чәһәтдән йүксәк олдуғуну гәт'иййән инкар әтмәк олмас.

Нәсими, өз халгынын културасынын инкишафы үчүн әлиндән кәләни әтмишдир. Биз бәшәрийәтин әсрләрдән бәри яратмыш олдуғу бүтүн гиймәтли мэдәни ирсин һәгиги вәрисләри олан, совет халглары, башга классик

сәнәткарлар кимнә бөйүк Нәсими ирсинә дә һөрмәт бәсләйририк. Имадәддин Нәсими кимнә горхмаз, фәдакар шаирләримиз бу күн, мэдәнийәтин вә әлмин гәддар дүшмәнләри олан фашист бандаларына гаршы чидди мубаризә апардығымыз бир заманда, бизим үчүн даһа мөһтәрәм вә даһа гиймәтлидир.

Сәдагәт, горхмазлыг, мәрдлик, мәсләкинә сарсылмаз иман, вәтәнә вә халга һәдсиз мөһәббәт бизим тарихи ирсимиз олдуғундан әсрләрдән бәри халгымызын ән нәчиб сифәти олараг давам әтмишдир.

Бу нәчиб сифәтләри бу күн дә өлкәмизин гәһрәмән вәтәнпәрвәрләри давам әтдирик, тарихин бу мүгәддәс ядкарлары вәтән гәһрәмәнларынын фәдакарлыгларында әкс олунур. Өз социализм өлкәсинә садиг олан мәрд оғулар Ленин—Сталин партиясы уғрунда, халгын сәадәти уғрунда вәр гүввәсилә мубаризә апарыр, бүтүн варлығыны фашист бандаларыны дармадағын әтмәйә сәрф әдәркән, бу тарихи ән'әнәләри яшадыр. Корәғлу кимнә гәһрәмәнлыг, Нәсими кимнә сарсылмаз ирадә кәстәрирләр.

Халг гәһрәмәны Корәғлунун гәһрәмәнлығы Бәхтияр Кәримовун дөйүш бачарығында өзүнү кәстәрдийи кимнә, Нәсими ирадәси дә Ле-

нинград чәбһәсинин фәдакар пилоту Нүсейн Әлиевин симасында давам этмәқдәдир.

Тәк башына едди дүшмән аэропланыны мәһв эдән, он едди яра алмасына бахмаяраг өз машыныны дүшмән территориясындан кечирәрәк аэродрома етирән бу шәрәфли гәһрәманын сарсылмаз ирадәси вә шәрәфли өлүмү Нәсими фәдакарлығынын давамыдыр.

О да дүшмән табағында ирадәли бир гәһрәмән олараг өлдү. Нәсими, дәриси союлдуғу заман халгын сәадәтини, азадлығыны дүшүнүр, сәадәт вә азадлыг дүшмәнләринә гаршы: «Мән әшг үфүгләриндә доғулмуш бир жүнәшәм» — дейә хитаб әдир, өзүнү һәгигәт уғрунда гурбан верир, батан жүнәшин доғачағыны инапырды.

Әлиев вә Бәхтияр Кәримов да шәтәнә садиг идиләр. Онлар да халгын сәадәти уғрунда мүбаризәдә фәдакарлыг кәстәрдиләр. Онлар да өз шанлы өлүмү илә Нәсиминин дөмир ирадәсини, мәсләк уғрундаки мәрданә фәдакарлығыны бир даһа тәчәссүм әтдирдиләр.

AR $\frac{1942}{99}$